

Monitoring slaapplaats kiekendieven

De opzet

Tegen het einde van de zomer trekt de overgrote meerderheid van Bruine Kiekendieven richting het zuiden. Toch zijn er heel de winter door Bruine Kiekendieven waar te nemen in onze contreien, maar hoeveel juist? Om daar een beetje zicht op te krijgen, moet je op zoek gaan naar alle slaapplaatsen in de buurt en die simultaan tellen. Het is immers niet omdat kiekendief A vandaag op slaapplaats X gaat slapen, dat die daar morgen ook zal gaan slapen. Kiekendief A kan morgen naar slaapplaats Y gaan en kiekendief B en C bezoeken misschien slaapplaats X. Eén van die slaapplaatsen ligt aan de Blankaart en samen met Hendrik Mijle werd het plan gesmeed om een wekelijkse monitoring uit te voeren aan De Blankaart.

In de winters van 2019-2020 en 2020-2021 werd die slaapplaats al meerdere keren bezocht en schommelden de waargenomen aantallen Bruine en Blauwe kiekendieven geregeld. Op 27 februari 2020 namen we er een gewingtagde Bruine Kiekendief waar met de code XnJANf, oftewel links een gele wingtag met zwarte X op en rechts een fuchsia wingtag zonder code. Dit bleek een 8 kalenderjaar oud vrouwtje te zijn, geringd in Tholen (Zeeland) op 19/06/2014. Dus ... niet al "onze" kiekendieven trekken naar het warme zuiden, dat wisten we al op voorhand. Een deel van de meer noordelijke populatie Bruine Kiekendieven zakt ook af naar onze streek. En dan mogen we de overwinterende Blauwe Kiekendieven zeker niet vergeten.

We besluiten de nieuwe app van Grauwe Kiekendief Kenniscentrum Akkervogels te testen die speciaal voor slaapplaatsmonitoring ontwikkeld werd. Deze app heet "BirdRoost". De eerste monitoring vond plaats op 15 oktober 2021 en de laatste op 25 maart 2022. Maar liefst 86 uur en 27 minuten hebben we naar kiekendieven (en uiteraard ook andere vogels)

staan speuren in een tijdspanne van 25 weken. Normaalgezien gebeurde dit steeds op vrijdagavond, behalve op kerst- en nieuwjaarsavond en 1 keer omdat er op vrijdag een provinciale vergadering plaatsvond van de Kerkuilenwerkgroep Vlaanderen. Hoog tijd om wat resultaten van de monitoring neer te pennen!

De methode

Niet alle kiekendieven slapen zij aan zij in een rietveld of andere slaapplaats. Soms zagen we een individu voorbij vliegen dat op een andere plek in de buurt de nacht doorbracht. Deze kiekendieven zijn wel steeds meegeteld. Er werd dus niet enkel naar soort gekeken, maar ook op het niveau van het individu, te herkennen aan uiterlijke kenmerken. Bij twijfel of het een "nieuw" individu was die dag, werd deze niet meegeteld. Kenmerken kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Rui van een individu dat we in het najaar nog zagen
- Kleur van de kruin (oranje of wit) bij eerste- winter vogels
- Wingtags
- Tekening/grootte van de lichtere plekken op de bovendekveren bij volwassen wijfjes (en sommige juvenielen)
- Uniek verenkleed
- Gebroken poot
- ...

Op het einde van de monitoring begonnen we sommige kiekendieven echt wel te herkennen op het niveau van het individu.

In de app wordt gewerkt met leeftijdsbepaling in kalenderjaren uitgedrukt, maar vanaf 1 januari wordt een eerste kalenderjaar vogel een tweede kalenderjaar vogel. Om alles zo duidelijk mogelijk over te brengen in het artikel, hebben we besloten om enkel de indeling "1ste winter" en "(ouder dan) tweede winter" te hanteren.

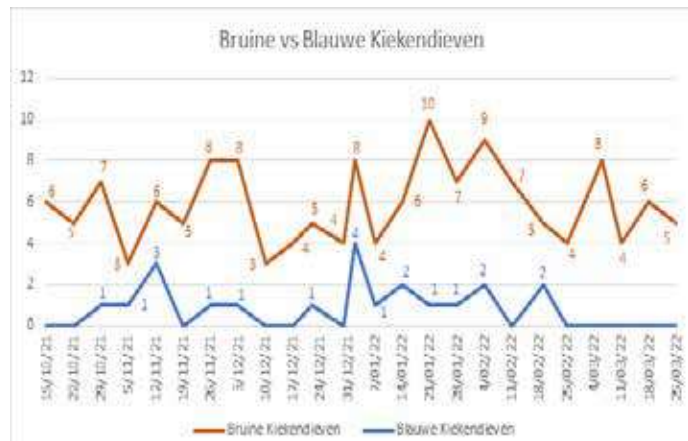
De omstandigheden

Weer of geen weer, de monitoring ging door! Al bij al konden we van geluk spreken wat betreft de weersomstandigheden. Een ander voorval, namelijk de overstroming van de IJzer, zorgde er wel voor dat we gedurende 5 weken de monitoring vanop een nabijgelegen locatie moesten doen. Dit was heel de maand december het geval. Hebben we daardoor misschien enkele vogels gemist? Dat kunnen we helaas niet uitsluiten. De winter zorgt sowieso voor een modderige bedoening om richting de slaappleaats te trekken, maar conservator Guido Vandenbroucke zorgde ervoor dat we thuis nog binnen mochten na de monitoring ... Dank voor de aanleg van het vlonderpaadje.

De aantallen

Geen enkele keer waren er meer Blauwe Kiekendieven dan Bruine Kiekendieven aanwezig. We zagen een maximum van 10 Bruine Kiekendieven en 4 Blauwe Kiekendieven. Er werden ook steeds minimum 3 Bruine Kiekendieven geteld. Op 13 van de 25 monitoringen werd er minimum 1 Blauwe kiekendief gezien. In totaal werden 168 kiekendieven geregistreerd tijdens de volledige monitoring, waarvan 21 Blauwe Kiekendieven en 147 Bruine Kiekendieven.

De leeftijd

Als we kijken naar de leeftijd bij de overwinterende Bruine Kiekendieven, zien we een gezonde mix van adulte en jonge vogels. Ook valt het op dat de jeugd rond oudejaar niet ging slapen. Gingen ze de bloemetjes buitenzetten? Uiteraard niet, maar er werden maar 4 Bruine Kiekendieven opgemerkt op 30 december, vermoedelijk hebben we de jongere vogels gemist vanwege de andere observatielocatie (zie "De omstandigheden"). Wat wel opvalt, is dat de jonge vogels de slaappleaats blijkbaar vroeger verlaten en beginnen rond te zwerven.

Bij de Blauwe Kiekendieven hebben we 12 keer een eerste winter vogel geregistreerd, 2 keer een ringtail (d.w.z. niet duidelijk of het een adult wijffe of een eerste winter vogel was) en 7 keer een adulte vogel.

Het geslacht

Het geslacht is meestal niet duidelijk te onderscheiden bij eerste winter vogels, je kan soms wel afgaan op formaat/postuur van de vogel, maar zekerheid heb je niet. Bij Blauwe Kiekendieven hebben de mannelijke eerste winter vogels een gele iris en de vrouwtjes een bruine iris. Maar als een vogel toekomt bij schemering, is het moeilijk het onderscheid te maken.

Bij de overwinterende Blauwe Kiekendieven is er duidelijk meer evenwicht tussen beide sexen. Als we dan kijken naar de Bruine Kiekendief, liggen die verhoudingen toch wel enigszins anders. Kijken we naar de adulte vogels, waar we zeker kunnen zijn van het geslacht, dan zien we toch wel iets opmerkelijks.

Tijdens de 25 monitoringssessies hebben we enkel in de laatste 4 monitoringen een adult mannetje Bruine Kiekendief kunnen waarnemen. De eerste maal dat er een mannetje (2 zelfs!) opdook, was op 6 maart 2022. De laatste monitoring was op 25 maart en toen was er duidelijk een koppel aan het baltsen boven het rietveld van de slaappleaats. Als mannetjes naar Afrika trekken, is het geweten dat zij iets noordelijker blijven aan de rand van de Sahara, terwijl vrouwtjes net iets verder doortrekken naar de rand van "nat" Afrika om daar meer geschikte prooi te

vinden. Is de Blankaart te nat voor de mannetjes in de winterperiode? Of zit het merendeel van de mannetjes gewoon veel zuidelijker? Meer onderzoek dringt zich op.

De slaapplaats

Als je meer dan 85 uur aan het rietveld van een slaapplaats staat te monitoren, komt er gegarandeerd een moment waarop je je afvraagt: “Hoe zien die kiekendieven dat veld? Waar kiezen zij om neer te dalen en te gaan slapen?” Met toelating van de conservator hebben we een dronevlucht gedaan om een antwoord te vinden op deze vraag. Deze vlucht vond plaats op 18 maart, op het moment dat de Kolganzen al weg waren en dat de kiekendieven er nog niet zaten. Er zijn geen vogels verstoord tijdens deze vlucht. Het resultaat laat het ‘zicht’ van de kiekendieven zien: je merkt ongetwijfeld de gangen op die gemaaid werden in het riet om nieuw riet de kans te geven om te groeien en zo de diversiteit een boost te geven. Als we dichterbij gaan kijken, zien we effectief dat bepaalde delen riet plat liggen, wat voor een platform zorgt voor de kiekendieven om op te slapen.

Speciale kiekjes

P9 on lime

Er werd één getagde Bruine Kiekendief waargenomen; niet van het project van Anny Anselin (INBO) waar wij ook aan meewerken, maar uit een project van Engeland. Ze werd geboren, geringd en getagd in 2015 in Norfolk. Ze verliet al snel Engeland om daarna nog een paar keer gezien te worden in Friesland (Nederland) en Vlissegem (België). Het was een 7de kalenderjaar wijfje (laatst gezien december 2021).

Maantje

Dit was zonder uitzondering de meest plaatstrouwe Bruine Kiekendief van heel de monitoring. Op 21 van de 25 sessies werd ze gezien. Een onmiskenbaar wijfje zonder bleke kruin en kin, maar enkel een ‘maantje’ in de nek. Dit is sowieso geen eerste winter kiekendief, want toen ze eerst werd opgemerkt, zat ze nog in de rui. Bij kiekendieven geboren in 2021 begint de rui pas voor het eerst in mei in het jaar daarop. Ze werd steeds opgemerkt met een duidelijk zichtbare volle krop, wat inhoudt dat ze goed kan jagen en erin slaagde veel eten te vinden.

Andere roofvogels

De app laat ook toe om de aanwezigheid van andere roofvogels te registreren. Het is niet verwonderlijk dat de Buijzerd de meest geregistreerde roofvogel blijkt te zijn die tijdens de monitoring gespot werd: hij werd elke sessie op zijn minst één keer waargenomen. De Sperwer werd 19 keer waargenomen en eindigt zo als tweede. De Tornvalk en de Slechtvalk werden beide op 13 sessies opgemerkt. Op 11 maart werd een Smelleken waargenomen aan de slaapplaats en de allerlaatste monitoring sloten we af met de waarneming van een Rode Wouw! Een andere grote kanshebber was de Zearend, maar die dook twee keer een dag ná onze monitoring op in de buurt van De Blankaart.

Bycatch

Zoals in het begin van dit artikel aangehaald werd, keken we niet enkel naar roofvogels. Zo kwamen er enkele “speciallekes” in ons vizier. Een kort overzicht:

- Op 5 november 2021 zagen we meerdere malen een Purperreiger
- 19 november werd voor het eerst een juveniele Kraanvogel gespot. Deze heeft aan de Blankaart overwinterd en werd meerdere sessies gezien, een laatste keer op 11 februari.
- 21 januari zagen we een Ooievaar: het bleek het geringde exemplaar (groen) ‘FBIL’ te zijn die al 2 jaar hier in de buurt broedt.
- 22 december zagen we een Vos.
- 25 februari zagen we de eerste 4 Lepelaars overvliegen.
- Ook op 25 februari zagen we een Roodhalsgans tussen een 3000-tal Kolganzen
- 11 maart en 25 maart kwam het Spook van de Blankaart voorbij vliegen, ook wel gekend als de Roerdomp.
- Op 25 maart telden we de Koereigers die opvlogen

van de slaapplaats aan de Blankaart en registreerden zo 98 exemplaren (geteld op foto).

Deze monitoring leverde interessante data op, maar is

bovenal leuk om als vogelliefhebber samen met vrienden te doen. Dus, volgend jaar opnieuw? Wees maar zeker! Speciale dank aan Hendrik Mijle voor de vele uren die hij gespendeerd heeft aan de slaapplaats.

Wim Bovens

Met de neuzen in dezelfde richting!

Deze kolonievogels werden gespot in Kapùvar (Hongarije). Je vindt de Bijeneters vrijwel altijd in de directe nabijheid van rivieren of plassen met steile oevers. Eenmaal je het geluid van de Bijeneters kent, kan je hem al van op 300 m lokaliseren. Wanneer deze kleurrijke vogels even uitblazen in een boom, dan kijken ze gewoonlijk in dezelfde richting; dat is met de zon achter hen. Tegen de zon in kunnen ze de insecten minder goed waarnemen.

Foto en Tekst: Willy Dela Ruelle

Waar is moeder?

Zes kleine Meerkoeten zijn op zoek naar hun moeder. Weet dat 80 procent van de meerkoetkuikens sterft in het eerste jaar na de geboorte. Van de jongen die het wel redden, overleeft slechts de helft het daaropvolgende jaar. Van deze kleintjes zal slechts eentje overblijven ...

*Foto: Marleen Blicck
Tekst: Willy Dela Ruelle*

